

Potopul din Caraș-Severin

- Raportul oficial al vice-comitelui comitatului Caraș-Severin către congregațiunea ordinară de toamnă, convocată pe ziua de 15 Oct. n. 1910. -

*Ilustre Domnule Prim-comite !
Onorată Congregațiune comitătensă.*

În cele următoare doresc a-mi prezenta respectuos raportul meu despre ciclul (?) din 13 și 14 Iunie a. c. și despre rumperile (ruperile, n.n.) de nori din 2 și 3 Septembrie, precum și despre pagubele cauzate în urma acestora.

Atât Ilustritatea Ta, care ai cules experiențe la fața locului, cât și toți membrii congregațiunii cunosc parte din experiență nemijlocită, parte din rapoartele oficiale, detaliile potopului catastrofal și astfel cred că sunt dispensat de descrierea detaliată a acelor priveriști zguduitoare, care ni le-a oferit puterea distrugătoare a potopului, în care am văzut mizeria, suferința și pieirea într-un grad care a întrecut orice închipuire.

Ruine, între care copleșită de durere își căuta populația pe iubiții săi duși de apă, își caută uneltele de trai, câștigate cu sudoare, își căuta locuința, din care în multe cazuri nici urmă nu se vedea, doar cel mult drept cruce la mormânt, câte-o cărămidă.

Mulțumită lui Dumnezeu că încetul cu încetul încep să dispară urmele pieirii.

Constat aici relativ la catastrofă numai atât, că istoria comitatului Caraș-Severin nu înseamnă în ultimele secole o asemenea catastrofă, o lovitură atât de înfricoșată, ale cărei urme să se fi extins asupra unei jumătăți din teritoriul comitatului.

În liniamente generale doresc a aduce aici la cunoștință acele dispozițiuni pe care le-am făcut în scopul stabilirii pagubelor cauzate prin potop, a alinării mizeriei populațiunii și în scopul feririi în viitor de asemenea păgubiri.

Înainte de toate, am ordonat stabilirea detaliată a pagubelor cauzate prin potop, care procedură s-a și încheiat.

Am pus deosebit pond (pondere, n.n.), ca conscrierea pagubelor să fie dreaptă, liberă de orice considerații secundare, în care scop am instituit spre evaluarea pagubelor câte o comisie, din care făceau parte ca membri, afară de notarul și vice-notarul comunal, resp. de învățător și primar, câte doi locuitori din comune, pe deplin vrednici de încredere, care cunosc referințele materiale ale populației.

Stabilirea pagubelor s-a făcut pe lângă ascultarea celor păgubiți.

Am dispus că lucrările să se expună după terminare spre vedere publică, invitându-se prin publicațiune populația, ca să le poată controla și eventual, face observările.

Le-am impus prim-pretorilor, ca dorință, să controleze aceste lucrări, eu însumi am controlat în mai multe rânduri modul de executare al ordinului.

Aduc la cunoștință, într-o tabelă, rezultatele compuse detaliat după comune.

Datele principale ale acestor tabele sumare le aduc în cele următoare la cunoștință:

Potopul din 13 și 14 Iunie și 2 și 3 Septembrie a lovit pe teritoriul comitatului 95 de comune, a căror populație numără 163.982 de suflete. Numărul familiilor păgubite este 12.337, numărând 45.000 de membri.

Că dintre acestea, câte familii sunt avizate la ajutor și resp. pot aștepta ajutor și că între cei păgubiți, în ce mod se va împărți suma de ajutorare, deocamdată nu se pot fixa decât numai după încheierea colectei, când se va ști precis ce sumă stă la dispoziție spre

ajutorare și vom avea la mână certificatele autorităților locale despre starea activă și pasivă a averii celor păgubiți, care tocmai acum se (e)liberează.

Căci după părerea mea, va trebui să luăm ca directivă la împărțirea ajutoarelor, afară de suma pagubei suferite și relațiunile familiilor păgubite, capacitatea de câștig a membrilor familiilor, averea lor și sarcinile.

Ajutorare justă și echitabilă numai în acest mod este cu putință.

I.

190 (de) vieți omenesti au căzut pradă potopului și anume, la 13 Iunie: 188, iar la 2 Septembrie: 2 vieți.

a) În cercul Bozoviciului au pierit 47 (de) persoane și anume, după comune: în Bozovici 12, Dalboșeț 13, Moceriș 1, Șopotul vechi 1, Șopotul nou 19 și în Borlovenii vechi 1, între aceștia: 15 bărbați, 13 femei, 10 băieți și 9 fete.

b) În cercul Jamului au pierit 24 persoane și anume, după comune: în Bogodinț 2, Lescovița 11, Năidaș 4, Sasca Română 3, Slatina 3, Sasca mont. 1, între aceștia: 9 bărbați, 7 femei, 4 băieți și 4 fete.

c) În cercul Caransebeșului au pierit 6 persoane și anume, după comune: în Mărul 1 și în Var 5, între care: 4 bărbați, 1 femeie și 1 băiat.

d) În cercul Moldovei, 71 persoane și anume, după comune: în Dolnea Liubcova 50, Goruia Liubcova 9, Sichevița 9, Moldova-nouă 3, între care: 15 bărbați, 22 femei, 15 băieți și 19 fete.

e) În cercul Oraviței: 1 persoană și anume, un bărbat din Ștaierlak (Staierdorf, n.n.).

f) În fine, în cercul Teregova: 8 persoane și anume: în Mehadica 1, Cornereva 3, Armeniș 1, Teregova 2, Verendin 1, dintre care: 3 bărbați, 3 femei, 1 fecior și 1 fată.

În adausul (anexa, n.n.) la acest raport aduc înșirarea cu numele a celor decedați.

II.

Pagubele cauzate în edificii.

A) Paguba totală cauzată în case, parte dărâmate cu totul, parte numai ruinate, face 661.651 cor. din care sumă vine pe casele rupte cu totul 396.307 cor. și pe casele stricate 365.524 coroane.

B) Paguba totală cauzată în edificii laterale în parte dărâmate cu totul, în parte ruinate face 384.792 cor. din care sumă vine pe edificiile laterale rupte cu totul 244.006 cor. și pe cele stricate 140.786 cor.

III.

Pagube cauzate în animale.

Suma totală cauzată în animale de casă și păsări face 90.017 cor. din care sumă: a) 94 boi, 15.210 cor., b) 41 cai, 7.250 cor., c) 31 vaci, 13.520 cor., d) 519 porci, 17.104 cor., e) 1943 oi, 19.405 cor., f) 15.432 păsări, 15.818 cor., g) 187 coșnițe de albine, 2.710 cor.

IV.

Pagubele cauzate în pământ roditor, mai departe în recolta de câmp și de poame.

Teritoriul pământului devenit pentru totdeauna sau pe mai mulți ani de nefolosit face în sumă rotunjită 3.564 jughere, iar paguba cauzată prin aceasta face 1.967.839 cor.

Paguba în recolta anului curent în arături, poame, grădini și livezi face cu totul

2.447.663 cor., din care sumă:

1. 527 stânjeni semănături 219.593 c.
2. 954 „ poame 39.1470 c.
3. 305 „ arătură 1.032.496 c.
4. 1268 „ livadă 460.163 c.
5. Moșiile (pruniști) cu totul nimicite fac 383.431 cor.

V.

Pagubele cauzate în mijloacele economice. Suma totală a pagubelor suferite în unelte economice, proprietatea singuraticilor locuitori, în victualii (alimente, n.n.) și produse economice duse de apă sau stricate cu totul, face 266.071 cor.

Paguba întregă, afară de drumurile comunale și de țarină, care se vor înșira mai la vale, face deci 5.887.643 coroane.

VI.

Potopul a cauzat mari pagube și în drumurile comitatense, comunale și de țarină.

1. Restabilirea drumurilor comitatense reclamă 611.040 cor. inclusiv poduri etc., (24 poduri rupte cu totul și 37 stricate).

2. Restabilirea drumurilor comunale 499.000 coroane.

3. Restabilirea drumurilor de țarină 204.630 coroane.

Ministrul de comerț a pus în vedere întreaga sumă pentru restabilirea drumurilor comitatense, iar pentru cele comunale și de țarină a pus în vedere odată pentru totdeauna suma de 200 mii cor., din care sumă au să se acopere cele mai necesare. E acum rândul congregațiunii comitatense a decide asupra modului cum se va folosi această sumă. În conformitate cu propunerea mea, prezentată deosebit, țin ca la distribuirea acestei sume să se țină seamă de starea materială a comunelor și de măsura în care au fost păgubite de potop.

Relativ la celelalte dispozițiuni raportează următoarele:

Luând în considerare, că 512 case s-au prăbușit, ori au devenit de nefolosit, m-am îngrijit ca cei rămași fără adăpost să fie în mod provizoriu încvartirați (asigurat adăpost, n.n.), am luat mai departe dispozițiuni, că în locurile spălate de apă, unde eventual vor mai putea fi expuse la primejdii să nu se mai construiască edificii, designându-se (desemnând, n.n.) populațiunii alte locuri corespunzătoare. Îndeosebi m-am îngrijit ca locuitorii comunei Șopotul Nou, care acum pentru a treia oară au fost atinși de catastrofă, să fie colonizați pe loc mai potrivit și mai scutit.

Dispozițiunile în privința aceasta le-am și luat în conțelegere (înțelegere, n.n.) cu Comunitatea de avere a fostului regiment confiniar româno-banatic, designă un loc, care formează de prezent proprietatea societății priv. a. c. f. Austro-ungare.

Aceasta se poate face numai printr-un schimb având a-și căpăta societatea c.f. echivalentul din pădurile erariale, iar erariul (administrația financiară, n.n.) din pădurile Comunității de avere. Pașii necesari s-au făcut deja reclamând finalizarea chestiunii de timp, s-a amânat construirea de nou a caselor din Șopotul Nou, primăvara anului viitor, adăpostindu-se până atunci cei lipsiți parte la sălașe, parte la vecini și neamuri.

Din celelalte comune încă s-a pus în strămutarea caselor din locurile primejduite, anume în Bozovici, Bogodinț, Dolnia Liubcova, Glob(?) Globucraiova, Crușoveț, Mehadica, Petnic, de trebuință așezarea caselor pe alocuri noi, în - afară de Dolnia

Liubcova și Mehadica, cu (?) se află în aceste comune loc potrivit, dar și populațiunea se împotrivesc la mutarea caselor în alt loc.

Pentru construirea de nou a caselor și edificiilor laterale, a votat pe teritoriul său Comunitatea de avere a fostului reg. conf. româno-bănățean suma de 100.000 cor. ajutor și totodată lemn gratuit pentru aceste construcții, care iarăși e cam 100.000 cor.

În scopul oferirii aceluiaș ajutor din partea comitetului fostului regiment conf. sârbo-banatic pe teritoriul ce-i aparține, am prezentat o adresă la loc competent. Comitetul a decis a da gratuit lemnele necesare pentru construire.

Întru ajutorarea celor năpăstuiți am pornit (?), după prima știre o acțiune de ajutorare, la care a participat întreaga populațiune fără deosebiri de religie și naționalitate. Comitetul de acțiune s-a constituit sub patronajul dlui secretar de stat de la interne Em. Jokobffy sub prezidiul dlui prim-comite Dr. Zoltan Medve și al P. S. L. Dlor episcopi Dr. Vasile Hossu și Dr. Miron E. Cristea, inițând colectă în și afară de hotarele comitatului.

Rezultatul până acum este:

1. La ministrul internelor au intrat 364.444 coroane.
2. La comitetul de acțiune, 61.653,02 cor.
3. La vice-comite 78.010,53 cor.

Adăugând la acestea și ajutorul de 100.000 cor. dat de Comunitatea de avere a reg. Conf. Româno-banatic de 100.000 cor. cât și lemnele gratuite, care fac tot atât, rezultă ca sumă totală colectată până acum, 704.108,52 cor.

Colecta se continuă încă și în Noiembrie se va încheia, când se vor căpăta ajutoarele.

Ca prim ajutor s-a dat până acum din suma colectată în bani și victualii suma de 14.010 cor. și anume:

Populațiunei de pe teritoriul cercului
Bozovici 4.000 cor.
Iam 2.050 „
Moldova 2.600 „
Orșova 4.560 „
Teregova 810 „

Administrația noastră

Între reformele anunțate de guvern în mesajul de tron, este vorba și de reforma administrației - fără să se precizeze însă, întinderea și cuprinsul reformelor plănuite.

Alegerile care s-au sfârșit acum de curând, ne-au dat din nou o dovadă orbitoare, cât de necesară e o schimbare a sistemului de guvernare administrativ, o înnoire și cernere a corpului administrativ, care în vremile din urmă a ajuns în mâinile stăpânilor o armă de corupție și teroare fără pereche. Administrația noastră a îndeplinit poruncile primite "de sus" - oricât de volnice ar fi fost - cu cea mai mare grabă, pe alocuri mai săvârșind și din îndemn propriu fărădelegi strigătoare la cer.

Guvernele care se perindează știu aceste lucruri și toți miniștri sunt convingeți de ușurința cu care acești slujbași pot fi siliți să săvârșescă lucruri potrivnice cu legile țării - dar nu fac nimic pentru îmbunătățirea acestor lucruri, pentru că guvernele ungare de *astfel* de slujbași au nevoie.

Iată spre pildă, ce "se afirmă despre actualul pretore Dr. Stojákovics Géza, din cercul Bozovici, în foaia ungurească «Lugosi Ellenő» din Lugoj se publică (în nrul 24) un articol în care se spune că acest pretore și-a vândut și sufletul dracului în speranța că Burdia îl va face proto-pretore și siluiește poporul, încercând să-l câștige de partea lui Burdia.

«Nu se înspăimântează nici de falsificări de documente publice - se zice mai departe în acest articol - numai că cu pedepse de transgresiuni să păgubească pe acei care au de gând a-i pedepsi. Înșirând mai departe despre edarea (editarea, n.n.) unor ordinațiuni volnice cu ocazia vorbirii de program a dlui Vlad zice, că în toată Ungaria astfel de prostii nici un proto-pretore nu a putut să dea.

Spune mai departe că la banchetul dat în onoarea Drului Vlad, acest Stojákovics s-a înfățișat acolo beat, clătinându-se printre rânduri, zbierând către vorbitori și vociferând că el nu e beat.

În fine, că astfel de oficianți ca protopretorele Stojákovics, care din puterea oficioasă își aleg numai forța pentru călcarea în picioare a drepturilor și le folosesc pentru conturbarea liniștii cetățenilor - sunt cei mai periculoși inamici ai iubitei noastre patrii, Ungaria.

Acești oameni de nimica, cu dispreț trebuie timbrați și puși la pociumbul (stâlpul, n.n.) de rușine, căci până nu piere această sectă din viața publică, fiecare om cu gust bun, cu scârbă cugetă asupra cauzelor comune.«

Dar ca aceste abuzuri dezvălitate de ziarul unguresc să nu rămână necunoscute autorităților superioare, «mai mulți Bozoviceni» publică în «Drapelul» din Lugoj o scrisoare deschisă adresată vice-comitelui comitatului Caraș-Severin, Issekutz Aurel - comunicându-i cuprinsul articolului din «Lugosi Ellenör» și mai adăugând următoarele rânduri pline de amărăciune: »Acest oficianț acum, după alegerile dietale și după catastrofa prin inundație din valea Almajului, nu e destul că oamenii au rămas cu pumnii la inimă, în loc de ajutor îi citează cu droaia câte 40-50 pe zi și îi pedepsește cu sutele de coroane, se înțelege numai pe aceia care au votat cu D-rul Vlad și care nu au voit a merge la alegere. Dorim să știm pe câți burdiști a pedepsit voinicosul proto-pretore ?

Despre celelalte volnicii deocamdată tăcem, căci acelea numai pe cale judiciară se pot lămuri și unde sperăm, că vom câștiga drepturile noastre.

Acest șuchiat mai are nerușinarea a trâmbița prin cățelandrii săi, prin foile patriotice, că preoții din Bozovici agită poporul predicându-le să nu facă robotă etc. - Noi Bozovicienii constatăm, că e un mare neadevăr, declarând și timbrând pe acel jidănaș scriitor, de un mincinos murdar până atunci până nu dovedește cele scrise.

Din contră, preoții din Bozovici ne-au sfătuit să mergem să dăm ajutor nefericiților. Aceste minciuni ieșite dintr-un piept răgușit, sunt puse la cale numai spre ușurarea volniciilor și păcatelor nerușinatului proto-pretor.

Am observat și din partea Magnificenței Tale o nepăsare față de poporul necăjit și maltratată, chiar în ziua aceea când ai fost aici.

Pe aceeași zi, la 7 ore dimineața, erau citați peste 50 de oameni înaintea proto-pretorelui, între care preoți și inteligența română, pentru că nu ar fi mers să facă robotă. Stojákovics, după ce a pedepsit vreo 2 inși cu câte 200 cor., pe lângă că au fost păgubiți și ei prin potop, pe ceilalți îi trimite acasă, publicându-le că vor primi altă citațiune.

Oamenii după aceea au venit la Magnificența Ta să se jălbuie prin economul Nicolae Ciosa-Ogași, peste Stojákovics, Magnificența Ta ai întrebat, că ce fac atâta oameni aici și nu merg la lucru. Stojákovics îți răspunde: Vezi dle vice-comite, așa șed toată ziua și nu lucră nimica, nici robotă nu voiesc să facă, ba chiar preoții agită și îi abat de a face robotă - și nu ai îngăduit să vorbească nici unul cu Magnificența Ta, ci ai poruncit lui Stojákovics, să pedepsească pe sârmanii și necăjiții de oameni, dacă nu vreau (vor, n.n.) să facă robotă. Te întrebăm cum să fi mers la robotă dacă sunt citați la pretură?

Pe preoți nici nu ai voit să-i vezi, ca nu cumva să te informeze despre iubitul Stojákovics Géza, care în aceea zi a strigat public, cu vocea răgușită, în hotelul »Almajana«, că el e *Dumnezeul Almăjului*.

Oare vice-comitele comitatului va lua act de cuprinsul acestei scrisori și va face pașii necesari ca să redea cetățenilor credința în dreptatea care ar trebui să vegheze deasupra tuturor deopotrivă?

Sau va tăcea și la aceste glasuri de durere, lăsând ca sentimentele de revoltă îndreptățită să-și găsească potolirea pe altă cale?